חצי קב עצמות כו' היכי דמי אי דאית בהו עצם כשעורה תיפוק ליה משום עצם כשעורה. ג"ע מאי קא פריך הא לענין אהל איירינן ועצם כשעורה לא מטמא באהל ואומר ר"י דסמיך אמאי דבעינן למימר בסמוך דבתר דתנן בריש חצי קב דמשמע אבל פחות לא אמאי איצטריך למיתני בסיפא רובע עצמות דאין המזיר מגלח עליו ומשני בסמוך דאיתי[1] למידק דפחות מחצי קב לא מגלח על אהילו אבל על מגעו ועל משאו מגלח וא"כ הוי עיקר רבותא דמתניתין לאשמועינן דעל מגעו ועל משאו מגלח ולכך דייק השתא בסיפא דעל פחות מחצי קב מגלח על מגעו ועל משאו ותיפוק ליה משום עצם כשעורה ומשני כגון דלקמא אקמוחי שטחן הדק כקמח או כעפר דכי האי גוונא לא מטמא משום עצם כשעורה:

אין עליהם בשר כראוי מאי. הא ודאי דעל אהילו לא יגלח כדקתני במתני' דוקא כשיש עליהם בשר כראוי אלא במגעו ומשאו ובשאין שם עצם כשעורה:

רבי יוחנן אמר אין הנזיר מגלח. דהוא לי[2] ואין בו עצם כשעורה: ור"ש בן לקיש אמר מזיר מגלח. על מגעו ועל משאו ואף כי אין בו עצם כשעורה וגם אין עליו בשר כראוי ואינו משוב אבר לטמא באהל מ"מ משוב לטמא במגעו ומשאו כדריש ליה מקרא בסמוך: ורשב"ל אומר מזיר מגלח מדלא קתני לה בסיפא. גבי אבל סककות ופרעות ואבר שאין עליו בשר כראוי אף במגעו ומשאו לא יגלח מכלל דמטמא במגעו ומשאו וכדדרש' בסמוך: ור' יוחנן אמר לך דאין בריש[3] על אבר מן המת ועל אבר מן החי שיש עליו בשר כראוי [ולא קתני אבל אין עליהם בשר כראוי למגעו ולמשאו. מ"מ [מגלח][3] ומדלא קתני הכי ש"מ דלא מגלח אפילו על מגעו ועל משאו אי אין שם בשר כראוי ולא איצטריך תו למיתני' בסיפא[4] א]: ורשב"ל אומר כל[4] היכא דשמע מכללא דריש[4] (אמר מר ד) לא קתני בסיפא: **והא**[5] **ברישא תני חצי קב עצמות דמשמע חצי קב אין רובע לא** ואפילו הכי הדר תנא בסיפא רובע עצמות: התם. אי לא תנא רובע עצמות ה"א דאפי' על מגעו ועל משאו לא יגלח להכי איצטריך למיתני רובע עצמות למימר דעל אהילו דוקא אין המזיר מגלח הא על מגעו ועל משאו המזיר מגלח: **והא** חצי לוג דם אין רביעית לא וקתני בסיפא רביעית דם: ה"ג **התם** לאפוקי מדרבי עקיבא ב] **דאמר רבי עקיבא** ג] **דאמר רבי עקיבא רביעית דם הבא משני מתים** מטמא באהל האי רביעית דם אבל אם מאי דאית ביה עצם כשעורה מ"ט דרבי יוחנן ואי דלית ביה עצם כשעורה מ"ט דריש לקיש אמר לך ריש לקיש לעולם דלית ביה עצם כשעורה ואפ"ה רחמנא רבייה דתניא[1] וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת (ה) על פני השדה זה המאהיל על פני המת בחלל[2] זה אבר מן החי ויש לו להעלות ארוכה[3] חרב ה"ז כחלל או במת[4] זה אבר הנחלל מן המת או בעצם אדם[5] זה רובע עצמות או בקבר[6] זה קבר סתום דאמר

חצי קב עצמות אין רובע עצמות לא היכי דמי אילימא דאית בהון עצמות כשעורה תיפוק ליה משום עצם כשעורה אלא דאקמה אקמוחי: על אבר מן המת ועל אבר מן החי שיש עליהן בשר כראוי: אין עליהן בשר כראוי מאי רבי יוחנן אמר [א]אין הנזיר מגלח עליהן ריש לקיש אמר הנזיר מגלח עליהן רבי יוחנן אמר אין הנזיר מגלח עליהן דהא קתני ברישא על אבר מן המת ועל אבר מן החי [ב] וכו' שיש עליהן כזית בשר אין אבל אין עליהם לא ור' שמעון בן לקיש אומר מגלח מדלא קתני בסיפא ורבי יוחנן אמר לך כל היכא דמשמע מכללא לא קתני בסיפא והא חצי קב עצמות דמשמע חצי קב עצמות אין רובע עצמות לא וקתני בסיפא רובע עצמות התם אי לאו רובע עצמות הוה אמינא אפי' על מגעו ועל משאו לא להכי איצטריך למיתני רובע עצמות דעל אהילן הוא דאין הנזיר מגלח והא חצי לוג דם דשמעת מינה חצי לוג דם אין רביעית דם לא וקתני בסיפא רביעית דם התם לאפוקי מדרבי עקיבא [א] [ב]דאמר רבי עקיבא רביעית דם הבא משני מתים מטמא באהל האי אבר מן המת היכי דמי אי דאית ביה עצם כשעורה מ"ט דרבי יוחנן ואי דלית ביה עצם כשעורה מ"ט דריש לקיש אמר לך ריש לקיש לעולם דלית ביה עצם כשעורה ואפ"ה רחמנא רבייה דתניא [1]וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת (ג) על פני השדה זה המאהיל על פני המת בחלל [2]זה אבר מן החי ויש לו להעלות ארוכה [3]חרב ה"ז כחלל או במת [4]זה אבר הנחלל מן המת או בעצם אדם [5]זה רובע עצמות או בקבר [6]זה קבר סתום דאמר

חלי קב עצמות. מיטמא עליו על מגעו ועל משאו ועל אהילו ועל רובע עצמות לא מיטמא ואפי' על מגעו ועל משאו: **ותיפוק לי' משום עצם כשעורה.** [6]ומאי איריא רובע: **אלא דאקמה אקמוחי.** [7]שחקן דק הרבה כמו קמח שנטחן שחין בו עצם כשעורה וקמ"ל דאי אית ביה חלי קב מיטמא על מגעו ועל משאו ועל אהילו פחות מחצי קב אפי' כשיש עליהן בשר כראוי: אין עליהן בשר כראוי מאי רבי יוחנן אמר [א]אין הנזיר מגלח עליהן ריש לקיש אמר הנזיר מגלח עליהן רבי יוחנן אמר אין הנזיר מגלח עליהן דהא קתני ברישא על אבר מן המת ועל אבר מן החי [ב] וכו' שיש עליהן כזית בשר אין אבל אין עליהם לא ור' שמעון בן לקיש אומר מגלח מדלא קתני בסיפא ורבי יוחנן אמר לך כל היכא דמשמע מכללא לא קתני בסיפא והא חצי קב עצמות דמשמע חצי קב עצמות אין רובע עצמות לא וקתני בסיפא רובע עצמות התם אי לאו רובע עצמות הוה אמינא אפי' על מגעו ועל משאו לא להכי איצטריך למיתני רובע עצמות דעל אהילן הוא דאין הנזיר מגלח והא חצי לוג דם דשמעת מינה חצי לוג דם אין רביעית דם לא וקתני בסיפא רביעית דם התם לאפוקי מדרבי עקיבא [א] [ב]דאמר רבי עקיבא רביעית דם הבא משני מתים מטמא באהל האי אבר מן המת היכי דמי אי דאית ביה עצם כשעורה מ"ט דרבי יוחנן ואי דלית ביה עצם כשעורה מ"ט דריש לקיש אמר לך ריש לקיש לעולם דלית ביה עצם כשעורה ואפ"ה רחמנא רבייה דתניא [1]וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת (ד) על פני השדה זה המאהיל על פני המת בחלל [2]זה אבר מן החי ויש לו להעלות ארוכה [3]חרב ה"ז כחלל או במת [4]זה אבר הנחלל מן המת או בעצם אדם [5]זה רובע עצמות או בקבר [6]זה קבר סתום דאמר

ומשאו עליו מיטמא לפי שאין בו עצם כשעורה: ושיש עליו בשר כראוי. ש"מ דכי אין עליו בשר כראוי שאינו מגלח: **ריש לקיש אמר נזיר מגלח עליו.** ממאי מדקא משיב בסיפא על אלו שאין הנזיר מגלח אע"פ שמיטמא בהן ולא קתני בהדייהו אין עליו בשר כראוי אין הנזיר מגלח ש"מ דאע"ג דאין עליו בשר כראוי שהנזיר מגלח [ג]עליו רבי יוחנן אמר לך [ד]אי לא: **ור' יוחנן אמר לך.** כל היכא דתני מידי [ה] ומשמע ליה (חד) מכללא כגון הכא דתני בריש אם יש עליו בשר כראוי מגלח: **אי לא.** הדר תני לה בסיפא הוה אמינא אפי' על מגעו ועל משאו לא יהא נזיר מגלח להכי תנייה דעל אהילו הוא דאין הנזיר מגלח אבל על מגעו מגלח וכגון דלא אקמה אקמוחי ויש בו עצם כשעורה. ומיהך נמי דקתני כגון הסככות והפרעות אע"ג דאיכא למשמע לה מכללא מדלא קתני בריש לכי הדר תני להו משום דקא מיטמא בהן ולריך לאוקמי אליבא דשמעיה: **נאפוקי מדר"ע דאמר רביעית דם הבא משני מתים מטמא באהל.** קמ"ל סיפא דממת אחד בעינא לה: **האי אבר מן המת.** שאין עליו בשר כראוי: **היכי דמי אי דאית ביה עצם כשעורה.** אמאי אינו מגלח על מגעו ומאי טעמא דר' יוחנן: **ואי דלית ביה עצם כשעורה.** ואין עליו בשר כראוי מאי טעמא דריש לקיש דאמר מגלח: **ואפילו הכי רבייה.** למגע: **דתניא כו' על פני השדה זה המאהיל על פני המת.** המוטל [ג]בשדה מדלא כתיב יגע במת בשדה: **בחלל זה אבר הנחלל מן החי.** הנקלע מן החי ויש[7] בו לעלות ארוכה: **רובע עצמות.** דמטמא באהל לכתנן [נד.] ואהל רובע עצמות אלא שאין הנזיר מגלח על אהילו: **זה קבר סתום.** שאין בו חלל טפח [ד]בין המת והגולל שמטמא:

דאמר

חלי קב עצמות. מיטמא עליו על מגעו ועל משאו ועל אהילו ועל רובע עצמות לא מיטמא ואפי' על מגעו ועל משאו: **ותיפוק לי' משום עצם כשעורה.** [6]ומאי איריא רובע: **אלא דאקמה אקמוחי.** [7]שחקן דק הרבה כמו קמח שנטחן שחין בו עצם כשעורה וקמ"ל דאי אית ביה חלי קב מיטמא על מגעו ועל משאו ועל אהילו פחות מחצי קב אפי' כשיש עליהן בשר כראוי: אין עליהן בשר כראוי מאי רבי יוחנן אמר [א]אין הנזיר מגלח עליהן ריש לקיש אמר הנזיר מגלח עליהן רבי יוחנן אמר אין הנזיר מגלח עליהן דהא קתני ברישא על אבר מן המת ועל אבר מן החי [ב] וכו' שיש עליהן כזית בשר אין אבל אין עליהם לא ור' שמעון בן לקיש אומר מגלח מדלא קתני בסיפא ורבי יוחנן אמר לך כל היכא דמשמע מכללא לא קתני בסיפא והא חצי קב עצמות דמשמע חצי קב עצמות אין רובע עצמות לא וקתני בסיפא רובע עצמות התם אי לאו רובע עצמות הוה אמינא אפי' על מגעו ועל משאו לא להכי איצטריך למיתני רובע עצמות דעל אהילן הוא דאין הנזיר מגלח והא חצי לוג דם דשמעת מינה חצי לוג דם אין רביעית דם לא וקתני בסיפא רביעית דם התם לאפוקי מדרבי עקיבא [א] [ב]דאמר רבי עקיבא רביעית דם הבא משני מתים מטמא באהל האי אבר מן המת היכי דמי אי דאית ביה עצם כשעורה מ"ט דרבי יוחנן ואי דלית ביה עצם כשעורה מ"ט דריש לקיש אמר לך ריש לקיש לעולם דלית ביה עצם כשעורה ואפ"ה רחמנא רבייה דתניא [1]וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת (ה) על פני השדה זה המאהיל על פני המת בחלל [2]זה אבר מן החי ויש לו להעלות ארוכה [3]חרב ה"ז כחלל או במת [4]זה אבר הנחלל מן המת או בעצם אדם [5]זה רובע עצמות או בקבר [6]זה קבר סתום דאמר

ומשאו עליו מיטמא לפי שאין בו עצם כשעורה: ושיש עליו בשר כראוי. ש"מ דכי אין עליו בשר כראוי שאינו מגלח: **ריש לקיש אמר נזיר מגלח עליו.** ממאי מדקא משיב בסיפא על אלו שאין הנזיר מגלח אע"פ שמיטמא בהן ולא קתני בהדייהו אין עליו בשר כראוי אין הנזיר מגלח ש"מ דאע"ג דאין עליו בשר כראוי שהנזיר מגלח [ג]עליו רבי יוחנן אמר לך [ד]אי לא: **ור' יוחנן אמר לך.** כל היכא דתני מידי [ה] ומשמע ליה (חד) מכללא כגון הכא דתני בריש אם יש עליו בשר כראוי מגלח: **אי לא.** הדר תני לה בסיפא הוה אמינא אפי' על מגעו ועל משאו לא יהא נזיר מגלח להכי תנייה דעל אהילו הוא דאין הנזיר מגלח אבל על מגעו מגלח וכגון דלא אקמה אקמוחי ויש בו עצם כשעורה. ומיהך נמי דקתני כגון הסככות והפרעות אע"ג דאיכא למשמע לה מכללא מדלא קתני בריש לכי הדר תני להו משום דקא מיטמא בהן ולריך לאוקמי אליבא דשמעיה: **נאפוקי מדר"ע דאמר רביעית דם הבא משני מתים מטמא באהל.** קמ"ל סיפא דממת אחד בעינא לה: **האי אבר מן המת.** שאין עליו בשר כראוי: **היכי דמי אי דאית ביה עצם כשעורה.** אמאי אינו מגלח על מגעו ומאי טעמא דר' יוחנן: **ואי דלית ביה עצם כשעורה.** ואין עליו בשר כראוי מאי טעמא דריש לקיש דאמר מגלח: **ואפילו הכי רבייה.** למגע: **דתניא כו' על פני השדה זה המאהיל על פני המת.** המוטל [ג]בשדה מדלא כתיב יגע במת בשדה: **בחלל זה אבר הנחלל מן החי.** הנקלע מן החי ויש[7] בו לעלות ארוכה: **רובע עצמות.** דמטמא באהל לכתנן [נד.] ואהל רובע עצמות אלא שאין הנזיר מגלח על אהילו: **זה קבר סתום.** שאין בו חלל טפח [ד]בין המת והגולל שמטמא:

מח א מיי' פ"ז מהל' מירות הלכה ו:
מט ב מיי' פ"ח מהל' טומאת מת הלכה ח סמג עשין נלח:
נ ג מיי' שם פ"ב הל' ג סמג שם:
נא ד מיי' שם פרק ה הל' ג סמג שם:
נב ה מיי' פ"ג שם הל' ד:
נג ו מיי' שם הלכה ט:
נד ז מיי' שם הל' טו:

תורה אור השלם

1. וְכָל אֲשֶׁר יִגַּע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּחָלֶל חָרֶב אוֹ בְמֵת אוֹ בְּעֶצֶם אָדָם אוֹ בְקֶבֶר יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים: במדבר יט טז

נוסחת הריב"ן

א) דמטמא במגע. ב) שנתקו: ג) על פני השדה: ד) ויש לו: ה) מן:

פי' הרא"ש

אין עליהם בשר כראוי. וגם אין בו עצם כשעורה ר"י אומר אין הנזיר מגלח עליו אף על מגעו ועל משאו. ור"ל אומר הנזיר מגלח עליו ומקרא מרבי ליה לקמן דמטמא במגע ובמשא הלכך נזיר מגלח עליו ור"י סבר אף במגע ובמשא אינו מטמא: ר"י **אמר אין הנזיר מגלח עליו.** מדקתני על אבר מן המת שיש עליו בשר כראוי נזיר מגלח על אהלו ולא קתני אין עליו בשר כראוי למגעו ולמשאו אלמא אין הנזיר מגלח עליו. ור"ל **אמר מדלא קתני בסיפא** בהדי סककות ופרעות לאשמועינן דאבר שאין עליו בשר כראוי דאינו מגלח על מגעו ומשאו אע"ג דמטמא כדדרשי' בסמוך אלמא נזיר מגלח עליו: ור' יוחנן **אמר** לך כיון דשמע' ליה **מכללא דרישא.** מדתנא יש עליהן בשר כראוי לאהלו. ולא תנן אין עליו בשר כראוי למגעו ולמשאו שמעי' ליה ולא איצטריך למתניה בסיפא: **ופריך** ר"ל **וכל היכא דשמע' מכללא לא תני בסיפא והא חצי קב עצמות** וכו' והא חצי לוג דם וכו': ה"ג **לאפוקי מדר"ע דאמר רביעית דם** נזיר מגלח עליו דקאמר במתני' לקמן (כוותיה) לפני ר' אליעזר דמוכח דנזיר מגלח על רביעית דם מק"ו דעצם כשעורה. וא"ת הא נמי שמעי' ליה וכל מדלא קתני לה גבי עצם כשעורה. אלמ' דאין הנזיר מגלח על מגעו ומשאו. ור"ל דמכללא לא שמעינן ליה דה"א דשפיר אתיא כר"ע. והא דלא תנייה (הם) [נבין] עצם כשעורה משום דהוי בכלל עצם כשעורה דמינה אתי בק"ו: **על פני השדה זה המאהיל על פני המת** דמשמע מגע שהוא באויר על פני השדה והיינו אהל. ואע"ג דבפ' בהמה המקשה דריש רבי ישמעאל מהאי קרא להוציא עובר שבמעי אשה ור"ע דריש ליה לרבות גולל ודופק. נ"ל דהכא דריש מעל פני והתם דריש מהשדה מה שדה שהוא בגלוי להוציא עובר שבמעי אשה ולר"ע לרבות גולל ודופק שמונח על פני השדה: בחלל זה אבר מן החי. דהכי משמע שנתחלל ממקום חבורו: **ויש בו כדי להעלות ארוכה.** הכי גמירי ליה: **חרב הרי הוא בחלל.** דכיון דנגעה החרב במת נעשה אבי אבות הטומאה כמת עצמו. ולאו דוקא חרב אלא ה"ה כל כלי מתכות הנוגעים במת לפר"ת. ולר' יצחק מסמפונטי אף כלי שטף כמו שאפרש לקמן בע"א: **או במת זה אבר הנחלל מן המת** דלמת שלם לא אצטריך דאפי' חרב שנגעה במת מטמא באהל: **או בקבר זה קבר סתום** שאין לו פתיחה בפותח טפח ומאהיל עליו אפי' שלא כנגד הטומאה טמא דחשבינן ליה כאילו טולו מלא טומאה ובלבד שיהיה פותח טפח בין המת לגג הקבר אבל אם אין בו פותח טפח הוי טומאה רצוצה ובוקעת ועולה ואינה מטמאה מן הצדדים. והכי תנן פ"ז במס' אהלות נפש אטומה הנוגע בה מן הצדדים טהור מפני שהטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. ואם היה מקום הטומאה טפח על טפח על רום טפח הנוגע מ"מ טמא מפני שהוא כקבר סתום:

מ [מהלכין ד. תוליו עב. לעיל לח. מט:]. **נ)** תוליו ג. ע"ש פמחים יד:, **נ)** [ועי' עוד תוס' ב"ב ק: ד"ה ורומן].

הגהות הב"ח

(א) גמ' ועל אבר מן המי שיש עליהן בשר כראוי אין אבל כל"ל ותיבת וכו' ותיבת מיתת נמחק: **(ב)** שם אי ממת וגו' על פני השדה וכו' בתלב זה אבר הנחלל מן המי ויש בו להעלות ארוכה: **(ג)** רש"י ד"ה ריש לקיש וכו' שהמיר מגלח על מגעו ולא על אהילו: **(ד)** ד"ה וכמי יוחנן וכו' מידי דמשמע ליה מכללא כל"ל ותיבת חד נמחק והה"מ עם ד"ה ואי לא לא מגלח לא הדר תני לה בסיפא הס"ל ותמ"ל מ"ה הוה אמינא וכו' בריש כי הדר:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (דאמר ר"ע ר"ל הבא משני מתים מטמא באהל) תפ"מ (ועי' תוס'):

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוד"ה ר"ש וכו' למתניה בסיפא. כלן הס"ל ותמ"ל מה"ל ורשב"ל אומר כל היכא דשמעינן מידי מכללא דריש"ל לא קתני בסיפא כל"ל: **ב]** ד"ה התם וכו' מדר"ע דאמר רביעית דם הבא משני מתים. מן דאמר עד מתים נמחק: **ג]** ד"ה האי דאי דלית ביה עצם כשעורה. תיבת אבר נמחק וכ"ג בשדה: **ד]** **בא"ד** רוצה לומר אפי' אין עליהם. נ"ב ר"ל אין כלום על המת ולא המת על הכלים. ש"מ: **ה]** ד"ה מרבי אמי וכו' לעמא אדם הנוגע בו טומאת שבעה וכו' כל"ל:

הגהות התוספות

1. בס"ל דאיתי'. ובגלגולים איתא דאיתי. 2. ל"ל דוחל. 3. תיבות מ"מ מגלח נמחק. 4. ל"ל וכל. 5. זהו המשך הדיבור הקודם. 6. תיבות הבא משני מתים נמחק. ובגלגולים איתא לאפוקי מר"ע דאמר רביעית דם מיר מגלח עליו. 7. ל"ל עב. 8. ל"ל דמטמאיל. 9. ל"ל אין עליהם אהל. 10. תיבת טומאת נמחק. 11. ל"ל זה קבר סתום. 12. ל"ל ואהלי קבר. 13. ל"ל מטומאה. וכ"ה בס"ל. 14. נדל"ל לאין.

מוסף רש"י

תיפוק ליה משום עצם כשעורה. דמטמא במגע אף לענין מיר (מאירי בשמו). **דאקמה אקמוחי.** ומשום הכי לא מטמא במגע שאין לקדוק עצמות דין דקה (שם). **רביעית דם.** היא מיוחס של אדם ונגלה הכי לא איקרי מת עד

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

דאמר מר טומאה בוקעת ועולה. ועשה קבר כגופו של מת עצמו והמהלך עליו אע"פ שאין נוגע אלא מאהיל טומאת: **ואילו גבי נגיעה אמר רב יהודה תניא.** דעד כאן מיירי בטומאת אהל מדכתיב ביה על פני השדה ומכאן ואילך בנגיעה דהא הדר ביה קרא ואמר וכל הנוגע בעצם או בחלל או במת או בקבר: ה"ג **במת זה המחולל מן המת.** ואין עליו בשר כראוי: **או בקבר אר"ל זה קבר שלפני הדיבור.** כלומר שהעובדי כוכבים מטמאין במגע אע"פ שאין מטמאין באהל כדתניא[ד] קברי העובדי כוכבים אין מטמאין באהל אלא בנגיעה וכל שהיה קודם הדיבור קודם ממן תורה בין של עובדי כוכבים בין של ישראל קרי ליה קבר בן נח וקבר העובדי כוכבי' לאחר הדיבור [ה]וכקודם הדיבור שאין מטמאין באהל לפי שלא ניתנה להם תורה ומש"ה קרי ליה קבר שלפני הדיבור: **והאי אבר מן המת ומן החי שנחלל היכי דמי אי דאיתיה בהו עצם כשעורה הא אינהו מהנוגע בעצם או בחלל** (ג) **אלא לאו דליתיה בהו עצם כשעורה ולא בשר כראוי וקא מרבי ליה רחמנא.** הילכך הואיל ואיתרבי ליה ליטוי נזיר מגלח עליו: **ורבי יוחנן אמר לך לעולם דאיתיה ביה.** עצם כשעורה ואם אינו ענין למגעו דנפקא ליה מהנוגע בעצם תנהו ענין למשאו אבל אם אין [ב] העצם כשעורה ולא בשר כראוי לעולם אין טומאתו כלום ואין הנזיר מגלח עליו: **ואינו מתחיל למנות נזירות דטהרה עד שיטהר ו': שיבעיא להו הא דקתני עד שיטהר[ג] בשביעי קאי.** כלומר עד דעביד הערב שמש בשביעי דהיינו [ד] שביעי ומיעל שמיני: **ומני ר"א היא.** דאמר בפ' מי שאמר הריני נזיר מגלח (לעיל ד' יח:) מתחיל ומונה מיד משוס ה[וקש את ראשו ביום הטומאה] אע"פ שלא הביא קרבנותיו: **או דלמא.** מאי עד שיטהר דקתני עד שיביא קרבנותיו דפרושי קמפרש: **ומני רבנן היא.** דפליגי עליה ואמרי דאין מתחיל למנות עד שיביא אשמו דהיינו לאחר הבאת קרבנותיו וכל זמן שלא הביא קרבנותיו אינו מתחיל. ואי איכא ספרים דכתיב בהו ומני ר"ש היא לאו שבשתא היא דבריית' תני לה דרבנן כר"ש: **מדקתני סיפא.** אבל הסככות כו' מתחיל ומונה מיד מיום שביעי לפי שאינו מביא קרבן מכלל דרישא דאית ביה קרבן: **מאי עד שיטהר.** דקתמר עד שיביא קרבנותיו במשמע דהיינו [ו]שמיני ומני רבנן היא דאמרי נזירות דטהרה עד יום שמיני לא חיילא: **מתני' אבל הסככות.** דהיינו אילן המיסך על הארץ ויש טומאה תחת נוף (ה) [ז]בא' מהן ואינו ידוע כגון מי: וכן תחת אבנים הפרוצות היוצאות חוץ מן הגדר וטומאה תחת אחת מהן ואינו ידוע לאדם והלך נזיר בתחתיהן: **וביש הפרס.** שהה שנאבד בה קבר ונחרש: **ואדרע העמים.** שנזר בארץ ובתוך ימי נזירותו יצא ה[ז] וכנגס לארץ העמים אין הנזיר מגלח: ואין

ואילו גבי נגיעה תניא וכו'[1] הנוגע בעצם או בחלל עצם זו עצם כשעורה בחלל זו אבר הנחלל מן המי ואין בו כדי להעלות ארוכה או במת זה המחולל מן המת ואין בו כדי להעלות[2]. כולהו קרמי[3] וכולהו דרשות מיירי לענין מגע: **או בקבר רשב"ל אמר זה קבר שלפני הדיבור.** שקודם מתן תורה ול"ע לרבנן דר"ש דאמרי (יבמות ד' פא.) אף קברי עובדי כוכבי' ממטמאין באהל דלא דרשינן אדם אתם אתם קרויין אדם וכו' אמאי איצטריך [או בקבר] וי"ל דר"ש היא מייהו קשה [3] דהרי גבי נגיעה מוקה ר"ש דקברי עובדי כוכבים מטמאין במגע ובמשא דאמר רבינא בפרק הבא על יבמתו (שם ד' פא.) ולוחק לומר דלא כרבינא והרי"ל פירש קבר שלפני הדיבור גם אותן שמתו [3] קודם[4] מתן תורה קודם שנאמרה פרשת טומאת מת דס"ד אמינא אדם כי ימות באהל מפרשה זו ואילך וכיוצא בזה יש [5] בפ' בתרא דהוריות (ד' י.) דמצריך פסוק לזב שלפני הדיבור משום ד[ד] דסד"א אינ אים כי יהיה זב מבשרו מכאן ואילך ה[ו]ומקשינן לר"ש אמאי הוה רבי בנאה מצייני מערת המכפלה בפרק חזקת הבתים (ב"מ נח.) והא קודם מתן תורה לר"ש לא מטמא באהל ובפ"ק דמ"ק (ד' ה.) אמרי' דאין מציינים [על דבר שאינו] מטמא באהל ואומר הריב"א דשפיר קריי' אדם אדם הראשון ואברהם אבינו הגדול בענקים[5] א"נ דקסבר מקבר שלפני הדיבור נרבה קבר [ז] שלאחר הדיבור שלאחר מתן תורה[6]: **אלא דלית ביה עצם כשעורה ואפ' הכי טמא ורחמנא**[6] רבייה. כיון שיש בו אבר שלם: ור' יוחנן אמר לך לעולם דאית ביה כשעורה ואם אינו ענין למגעו תנהו ענין למשאו. אם אינו ענין לנוגע דנפקא ליה מהנוגע בעצם תנהו לענין משאו דעצם כשעורה מטמא במשא וקשה קשה דא"כ מאי קאמר או בחלל זה אבר הנחלל מן המת ואית בו [כשעורה][7] לימא זו עצם כשעורה: ואינו מתחיל למנות עד שיטהר ויביא קרבנותיו ואיבעיא ליה עד שיטהר. דמתני' בשביעי קאי דלאחר שטבל והזה[8] וגלח ומתחיל[9] מאותו יום למנות נזירות טהרה ויביא קרבנותיו בשמיני ומני ר"א היא דאמר לעיל פרק מי שאמר (ד' יח:) מתחיל ומונה מיד פירוש שמתחיל ומונה משביעי כדפי' שם או דילמא בשמיני קאי ומאי עד שיטהר שיביא קרבנותיו ומני רבנן היא דאמרי וקדש ראשו ביום הטומאה ביום הטומאה קרבנותיו: **ת"ש** מדקתני מתחיל ומונה מיד בהדי[10] הנך שאין הנזיר מביא קרבן טומאה ומזה בשלישי ובשביעי ומתחיל ומונה מיד דהיינו בשביעי שהרי אינו זקוק להביא קרבן טומאה [ז] אאמר בריש[ה] עד דקתני[11] ולא קתני מתחיל ומונה מיד כמו בסיפא שמע מינה דריש[ה] עד שיטהר ויביא קרבנותיו קאמר ומני רבנן היא:

סככות ופרעות. מפ' בגמ' [מאי ניהו]: **בית הפרס.** שהה שנחרש בו קבר [ועד ק' אמה] חשו חכמים שמא דלגל המחרישה בעלמות ונשתייר שם עצם כשעורה וליכא טומאה אלא מדרבנן: **ואדרע העמים.** דגזרו בה רבנן טומאה כדאמר בפ"ק דשבת (ד' טו.): **הגולל והדופק.** פרש"י בפ"ק דכתובות (דף ד:) גולל זה כיסוי האזרון ודופק הוא דופן של גדין וקשה לר"ת דאמר בפ' בהמה המקשה (חולין עב.) על פני השדה לרבות גולל ודופק משמע דגלויין הן גולל ודופק ואלו מכוסין הן ופר"ת דגולל הוא המלבה ודופק אבנים שהמלבה נשענת בהן ומתקוט אחר מפורש בתורך[1]: **ורביעית דם ואהל ורובע**[12] **עצמות.** [אע"פ שמטמאין באהל אין הנזיר מגלח עליהן ודין הוא דהוה ליה למתני פחות מחצי לוג דם או פחות מחצי קב אלא נקט שיעורים המפורסין ח[ז]בפ"ק דאהלות שהן מטמאין באהל]: **וכלים הנוגעים במת.** דכי יצאת מת עליו אמרה תורה [ובגמ' מפ'[13] בחיזו כלים אחרים]: **וימי ספרו וימי גמרו.** פי' נזיר שמנה מקצת נזירות ונלכתרא בין ימי גמרו דהיינו ימי חלוטו שהחליטוהו לטומאה ובין ימי ספרו אחר שהוחלט ורואה הכהן הנגף מן הצרוע ומביא לפורים ומגלח ונכנס במחנה ישראל ושב מחוץ לאהלו שבעת ימים שאסור בתשמיש וביום [השביעי מגלח] ומשמיע מביא קרבנות לצרעתו ואותן ימים קרויין ימי ספרו ואין עולין לימי נזירות ואינן מבטלין את הקודמים ח[ז] (וכתב בנזיר) ואיצטריך למיתני [ספרו וגמרו] דאי תנא ספרו ה"א אבל ימי גמרו דאמרי' אותר ואי תנא גמרו ה"א אבל ספרו דקיל עולה ולריך עיון דלא ליתני אלא ספרו וליכא למימר אבל גמרו אותר דא"כ מאי נפקא מינה במה שימי ספרו אינו אותר הרי כבר אתר מטעם ימי גמרו: **על** אלו אין הנזיר מגלח: [הוא צריך] לגלח בשביל צרעתו אלא אם אשארא שאין מגלח כדין נזיר טמא: **ומזה.** בגמ' משמע דלא אם אכלים הנוגעים במת דמיירי בכלי עץ ואין אדם הנוגע בהם צריך הזאה [וכן לא אם אימי גמרו ואימי ספרו דאין טעון הזאה] אלא אם אשארא ארביעית דם וגולל ודופק: ואינו

ג) [אלא לא ד"ש מ"א מ"ה מולין עא.], ב) [ל"ל ומל ועי' תוי"ט כלים פ"א מ"ה ד"ה מטמא], ג) [לעיל יח:], ד) [ומות פא.], ה) [במדבר ו], ו) [עי' תוס' נדה ע: ד"ה ואין ליה ותוס' יבמות פא. ד"ה ואין ותוס' ע"ז ג. ד"ה כהנים ותוס' מנחתין נט. ד"ה אלא ותוס' ב"ק לח. ד"ה אלא], ז) [עי' תוס' ברכות יט: ד"ה מלגנון ובשבת קנב: ד"ה עד שיקפה וכסוכה כג. ד"ה ולא וכמחוטות ד: ד"ה עד וכמהדרין מז: ד"ה משיקפוס], ח) ל"ל בפ"ב,

תורה אור השלם

1. וְלָקַח אֵזוֹב וְטָבַל בַּדָּם אֲשֶׁר בַּסַּף וְהִזָּה עַל הָאֹהֶל וְעַל כָּל הַכֵּלִים וְעַל הַנְּפָשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ שָׁם וְעַל הַנֹּגֵעַ בַּעֶצֶם אוֹ בַחָלָל אוֹ בַמֵּת אוֹ בַקָּבֶר: במדבר יט יח

נוסחת הריב"ן

א) בגלמי: ב) בו עצם: ג) אי' מתחיל למנות מאי קאמר אי עד שיטהר בשביעי קאי: ד) מיפק שביעי: ה) משוס שנאמר וקדש: ו) בשמיני: ז) אחד: ח) ולא לאלרן העמים ונכנס אין:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי כחלל דגר' בעצם זה: (ב) שם ואפי' הכי דחמנא רבייה דר' יוחנן אמר לך לעולם: (ג) רש"י ד"ה ודאי אבר וכו' אי בחלל למה לי אלא לאו: (ד) ד"ה אינעיא להו וכו' דהיינו דנפיק שביעי ומיעל שמיני ומני כל"ל והל"ל: (ה) ד"ה אבל וכו' נוף אחד מהן:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה או בקבר. בפ' בתרא דהוריות וכו' אינו מדוקדק דהתם בתמת ממעטינן מי יהיה פרט לפני הדיבור וכ"כ תוס' בנדה דף ע ע"ב:

הגהות מהר"ב רגשבורג

א) מתני' והדופק וכו' ואהל. ל"ב עי' תוי"ט ד"ה ואהל וכו': ב) תוד"ה אי וכו' מיהו קשה דהכא גבי נגיעה כתיב ומותה כל"ל: ג) בא"ד גם אותן שמתו קודם. תיבת קודם נמחק. וכ"כ אחר. ל"ע ויעו"ש: ד) בא"ד הדיבור משוס דסד"ל. תיבות דסד"ל נמחק וכ"ב דכתיב כל"ל ושקטה כזה תמיהת הרב ל"מ כלגע"ד בדרוב ודו"ק (ל"ה עי' בדברי מר גיסי הרב המחבר זל"ל בחיבורו הורה נבר. דף ל' ע"ב וע"ג): ה) בא"ד כי יהיה וכו' מבלן ואילך. כאן הס"ד ואח"כ תר"ד ומקשי כל"ל: ו) בא"ד מקבר שלפני וכו' שלאחר הדיבור שלאחר. ג' תיבות שלאחר הדיבור שלאחר נמחקו. וכ"ב שלפני הדיבור של כל"ל וכן הוא בנדה דף ע' ע"ב בתוס' ד"ה ואין נגיע אלא וכו' ל"מ קרבן טומאה אתמר. תיבת אתמר נמחק. וכ"ב שם:

ח) ד"ה ומי ספרו וכו' הקודמים וכתב בנזיר. תיבות וכתב בנזיר נמחקו. וכ"ב וכתב בפירוש נזיר כל"ל וכ"ל שמלאו לאחה מפורש על נזיר שכתב. ל"מ:

נה א מיי' פ"ז מהלכות טומאת מת הלכה ד ה ו:

נו ב מיי' שם פרק ג הלכה ב:

נז ג מיי' שם פרק ו הלכה יג:

נח ד מיי' שם פרק ג הלכה ב:

נט ה מיי' פ"ז מהלכות נזירות הלכה ו [ח]:

ס ו מיי' שם הלכה ז:

הגהות התוספות

1. ל"ל ועכ. ועי' תוי"ט פ"ק דכלים מ"ד ד"ה מטמא. 2. ל"ל להעלות אחוכה. 3. נדל"ל אלי קרא. 4. בפ"ק לאמר. 5. [יהושע יד]. 6. ל"ל דרחמנא. 7. תיבות ואית בו כשעורה נמחק. וא"ל ואין בו כו'. וכ"ה בפ"ק. 8. ל"ל שהזה וטבל. 9. ל"ל ומתחיל. 10. מיבת בהדי נמחק. וא"ל בתנך. 11. ל"ל הא בריש דקתני עד שיטהר ולא קתני כו'. 12. ל"ל ואהל רובע. וכ"ה בפ"ל ועי' תוי"ט. 13. ל"ל אפרס.

מוסף רש"י

טומאה בוקעת ועולה. ומטמאה כל המאהילים עליה אפילו סמוך לרקע (חולין עא.).

פי' הרא"ש

או בקבר אמר ר"ל זה הקבר שלפני הדיבור שקודם מתן תורה דאמר פ' הבא על יבמתו אמר רשב"י קברי עובדי כוכבים אינם מטמאים דכתיב ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם אתם קרויים אדם כו'. ופריך והא כתיב כל הורג נפש וכל נוגע בחלל תתחטאו ומשני דלמא איקטיל חד מיניהו. רבינא אמר נהי דממעטינהו מטומא' אהל דכתיב אדם כי ימות באהל ממנע ומשמע מי ממעטינהו. משמע דלאידך שנייא דאצטריך לשנויי דלמא איקטיל חד מישראל סבר דאף ממגע ומשא מעטי'. ולדידיה איצט' הכא לרבות קבר שלפני הדיבור דאע"ג דלאו ישראל ניהו מטמאי במגענו דהכא במגע איירי ולמגע רבינהו קרא ולא לאהל. ור' בנאה דהוה מציין מערת המכפלה בפ' ח"ה סבר כרבנן דר"ש דפ"ק דמ"ק אמרי' אין מציינין אלא על קבר שמטמא באהל. וריצב"א היה אומר דשפיר קרויין אדם אדם הראשון ואברהם אדם הגדול בענקים: **ואפ"ה רחמנא רבייה כיון דהוי אבר שלם: ואם אינו** ענין למגעו תנהו ענין למשאו. צ"ע לר"ל מנ"ל דעצם כשעורה מטמא במשא: **עד שיטהר דקתני בו' אחר הזאה וטבילה: ומני ר"א** דאמר וקדש את ראשו ביום ההוא ביום הגלחתו שמתחיל ומונה מיד בו ביום. **או דלמא בח' ומאי**

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ואינו סותר את הקודמים. וגם אין עולין לו למנין נזירותו: ומתחיל ומונה מיד. במקום שפסק למנות כשנטמא לא[1] יתחיל למנות שימי טומאה אין עולין לו לימי נזירותו וגם קרבן שנזיר טמא מביא חטאת ועולת העוף ואשם זה אינו מביא וקשה לרש"י[2] דבשלמא כולהון ניחא דכי נמי אינו סותר הקודמין אין עולין לו אלא כליס הנוגעים במת דאפי' כלי שטף קאמר כדמשמע בגמ' וכשנגע בהם הנזיר אינו טמא אלא טומאת ערב [אמאי] אין עולין לו: **באמת** אמרו ימי הזב והזבה. נזיר שהתחיל למנות ונעשה זב: וימי הסגרו. שפרחה בו צרעת והסגיר אותו הכהן ועמד בעיניו או שיהא עולין לו לימי נזירותו: **אילן המיסך על הארץ.** כפ' דס הגלה (נדה נז.) אמר דמדאוריי' נאו אהל מעלה שהענפים רחוקים זה מזה ואין בהם פותח טפח אף כי יש בודאי כזית מן המת תחת אחת מהן ומן התורה טהור כי[3] אלך תחת כולן וכנגן הוא דגזרו טומאה בהולך תחתיו: **ופרעות** אבנים היוצאות מן הגדר. הסמוך לבית הקברות ויש שם נפל תחת אחת מן האבנים וגזרו חכמים טומאה למהלך תחת אחת מן האבנים אף כי ספק טומאה ברה"ר ספקו טהור ובמס' נדה (ג"ז שם) משמע דמהלך על פני כולה טמא בודאי: **אריץ העמים** על אוירא גזרו. כגון מהלך בשדה תיבה ומגדל גדולות יותר ממ' אמה שאין מקבלין טומאה או על גשר ארץ העמים או הנכנס בקרון או בספינה שהחמירו בה יותר מבאהל המת כדי שלא יצא מארץ לחו"ל: או דלמא משום גושא. דוקא המהלך על גושא גזרו כמי שמתאהל על המת מפני מתי מעוט או מפני רוב מישראל שנהרגו בחו"ל אבל הנכנס בשדה תיבה ומגדל או בקרון או בספינה לא והא דמשמע בפ"ק דשבת (ד' טו:) דגזרו על גושא ועל אוירא התם ה"פ בין בגוגע בגושא בין מתהיל על גושא בלא שום הפסק לגושא [אבל] בבא בשדה תיבה ומגדל אינ הפסק לא אייני והקשה הרב ר' יעקב מאורליינ"ש דתנן [1] בפ"ק דאהלות ואלו מטמאין במגע ובמשא ולא באהל ארץ העמים ובית הפרס כו' והכא משמע דפשיטא לן דמטמא באהל כי מתהיל מיהא על גושא בלא הפסק שדה תיבה ומגדל ומיהו דהתם מיירי בגושא הבא מארץ העמים לא"י ור"ת אומר דהיא נשנית קודם גזרה אחרונה דשבת דאמר התם (בפ"ק דשבת שם) דמעיקרא לא גזרו על אוירא ולא כלום ועי"ל דאינו מטמא עד שיכנס שם ראשו ורובו כדמשמע בשלהי סוגיין ולא כשמכנים ידו לבד דאילו באהל המת מטמא אפי' במכניס ידו: **ת"ש** ומזה בג' ובז' ואי אמרת משום אוירא הזאה ל"ל. דאינו סברא שיטרטרו בכה"ג הזאת ג' וז' הוחיל ומטמא אף כי הפסק בינו ובין הגוש דאינו כולל מעניין טומאת אהל המת להצריך הזאה ג' וז' ומשני כי קתני אשארא ה"נ מסתברא מדקתני וכליס הנוגעים במת הני כליס בני הזאה ניהו. והא אינו טמא הנוגע בהן רק טומאת ערב ולא טומאת ז' אלא ש"מ אשארא דמשמע ליה דאפילו בכלי שטף מיירי דנגעו במת דהוו אב הטומאה והנוגע בהם טמא טומאת ערב כנוגע בטמא מת בעלמא דלא בעיא הזאה אלא ש"מ אשארא וא"ת ולישני ליה דהני כליס בכלי מתכות מיירי דאדם הנוגע בהם טמא טומאת ז' ובעי הזאה ג' וז' דחרב כחלב ואור"ת דע"כ לא מתוקמא מתני' בכלי מתכות דא"כ הנזיר מגלח דחרב הרי הוא כחלב. ושלא לו רבינו חיים כהן איזה בית אשר תבנו לי[4] א] דאין נזיר מגלח עליו ה"ה דכהן מוזהר עליו ואין לך בית שאין בה שום כלי מתכות שהיה באהל המת או שום מטמא כדאמרי' במס' שמחות (פ"ד הל' כא) כל טומאה שהנזיר מגלח עליה כהן מוזהר עליה ותו דבהדיא תניא בתוספתא ובמס'[5] אהלות (פ"ז) דקתניא התם ד' טומאות במת כיולד כליס הנוגעים במת ואדם בכליס טמאים ז' והרביעי בין אדם בין כליס טמאין טומאת ערב וקאמר בד"א לתרומה וקדשים אבל נזיר אין מגלח אלא על המת בלבד פי' למעוטי כליס הנוגעים במת דאיירי בהן דהא ודאי מגלח על אבר מן המי ואכל הני דתנן במתני' וע"כ מתני' דהתם בכלי מתכות איירי דבכלי שטף אי אפשר להיות טמאים ד' [אלא] דוקא[6] בכלי מתכות דאמר רחמנא חרב כחלב משכחת להן כמו שמפורש אבל כלי שטף אינו כחלב אלמא דאין הנזיר מגלח עליהן [2] והא דלא אוקי מתני' בכלי מתכות משום דבלאו הכי קיים ליה דקתני אשארא דע"כ לא אכולהו קאי ומזה בג' וז' דהא קתני נמי ימי ספרו וימי גמרו דלאו בני הזאה איתון. ומשמעתין קשה למה שפירש הר"ר יצחק מסימפונ"ט דמתני' דאהלות אין בכלי מתכות בין בשאר כליס דכולהו גמרי מכלי מתכות דאמר חרב הוא כחלב וה"ה לשאר כליס דבהדיא אמרי' בשמעתין דנוגע בשאר כליס אינו טמא אלא טומאת ערב ומיהו קצת יש לדחות דהא דפריך הכא בני הזאה ניהו לאו אכליס הנוגעים במת אלא אספרו ואגמרו קאי דבתר הכי והוי כמו וכו' [3] ולא נ"ל ול"ע מהרפ"ש. וה"ר יצחק הכא דאיה מתוספתא דכליס (פ"ו מנ"ק) החמת שהיא נתונה בתנור ופיה למעלה מן התנור ועצם כשעורה כרוך בסיב או בגייר ונתון לתוכה הוא טהור והתנור טהור הוא טהור משום דכרוך בסיב והתנור טהור דתוכו ולא תוך תוכו בא הטהור טמא לפי שהסיט עצם כשעורה וטמא את החמת חזרה החמת ומטמא את התנור אלמא דחמת כאדם ועצמות אב הטומאה לטמא את התנור ואע"ג דלאו כלי מתכות הוא משוינן ליה כאדם להיות אב הטומאה כמוהו שיטמא בעצם דהוי אבות ויש לדחות דהתם משום דיקרב בדיקרב הוא דהאדם ניטמא במשא בעצם כשעורה [2] ובשעה שהיה [נושא עצם המת שהוא] אבי אבות באותה שעה היה נוגע בהחמת והחמת בתנור. ועוד הביא מדאמר בספרי כל אשר יגע בו הטמא יטמא למה נאמר לפי שנאמר בחלב חרב בא הכתוב ולימד על החרב שהוא מטמא טומאת שבעה למדנו לכליס ואדם כליס ואדם כליס מנין ת"ל וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם פי' שהבגדים שנוגעין באדם שנוגע במת טמאים ז' [4] והתם בגדים משמע אף בשאינן כלי מתכות ואור"ת דתכשיטי כלי מתכות שפיר מיקרו בגדים דכתיב בבגדי כהונה (שמות כח) אלה הבגדים אשר יעשו וחשיב ליה וכללא דמילתא כליס במת וכליס באדם ואדם בכליס[7] (וכליס בכליס) הרי הן כמו[8] אדם במת ואדם בכליס [2] וכליס בכליס ואדם באדם דאילו כלי מתכות במת הרי הן כמוהו דחרב כחלב וגם כליס באדם דכתיב (במדבר לא) וכבסתם בגדיכם אבל כליס בכליס לא אשכחן שיעשו כיולא בהן וכליס בכליס השביעי אינו אלא ערב[9] בין אדם בין כליס (באדם) אבל כליס באדם הכליס כמו האדם מה האדם טמא ז' אף [כליס] [ד] הנוגע ז'[10] וכליס במת הרי הן כמת מה המת אבי אבות לטמא אדם וכליס טומאת ז' אף כלי מטמא אדם וכליס טומאת ז' ותו לא מידי:

לימא

ואינו סותר את הקודמים ומתחיל ומונה מיד וקרבן אין לו [2]באמת אמרו ימי הזב והזבה וימי הסגרו של מצורע הרי אלו עולין לו: גמ' [6]ואלו הן הסככות [2]אילן המיסך על הארץ ופרעות [6] [ד]היוצאות מן הגדר: וארץ העמים: איבעיא להו [6]ארץ העמים [3]משום אוירא גזרו עליה או דילמא [3]משום גושא גזרו עליה ת"ש ומזה בשלישי ובשביעי ואי אמרת משום אוירא הזאה למה לי אלא לאו משום גושא לא לעולם אימא לך משום אוירא וכי קתני אשארא הכי נמי מסתברא מדקתני וכלים הנוגעים במת [ה]הני כלים בני הזאה אינון אלא שמע מינה אשארא

לימא

[1] א מיי' פ"ז מהל' מחיות הלכה ז:
סב ב מיי' שם הלכה ט:
סג ג ד מיי' שם הלכה ו ופי"ג מהל' טומאת מת הלכה ב סמג עשין נלא:
סד ה מיי' פ"ז מהל' מחיות הלכה ח:

מוסף רש"י

אילן המיסך על הארץ. והוא סמוך לדרך בית הקברות וחיפון דמתרמי בין המסמות וקברי התם (נדה נז.). היוצאות מן הגדר. לבנים גדולות וגבוהות מן הגדר וקברו תחת אחת מהן ואין יודעין תחת איזה מהן (שם).

פי' הרא"ש

אילן המסך על הארץ וענפיו מובדלים ויש כזית מת תחת אחד מן הענפים ואין ידוע תחת איזו. וכן פרעות אבנים הבולטות מן הגדר ויש כזית מן המת תחת א' מהן ואין ידוע תחת איזו ומיירי שהן רחבות טפח דהכי משמע פ' דם הנדה בסופו שהמהלך תחת כולו טמא ודאי אלא שאויר מפסיק ביניהם והלך הנזיר תחת א' מהם. ויר' לי דמיירי שהאילן עומד בהר"ר וכן האבנים בולטות בהר"ר דספק טומאה ברה"ר טהור וחכמים גזרו עליו טומאה אבל בהר"י הוי טומאה דאורייתא וסותר ומביא קרבן כדמוכח לקמן רפ"ב נזירי': משום אוירה גזרו שהאויר יטמא אפילו אינו מהאיל על הגושא כגון הנכנס לה בקרון ובספינה או בשידה תיבה ומגדל שמחזיקים מ' סאה שאינן מקבלים טומאה וחוצצין בפני הטומאה: ואי אמרת אוירה גזור הואה למה לי דכיון דאמרי' הנכנס בדבר החוצץ טמא א"כ לא גזרו עליה משום טומאה אלא חומרא בעלמא החמירו עליה כדי שלא יצא אדם מארץ לחו"ל וא"כ הזאה למה לי: אלא לאו משום גושא. שגזרו עליה כמאהיל על המת לפי שאין מציינים בה קברים הוא דבעי הזאה: וכי קתני ומזה אשארא רביעית דם ורובע עצמות וכיוצא בהם: הני כליס בני הזאה ניהו פי' אדם הנוגע בכליס בר הזאה הוא בתמיה והלא הכלי אב הטומאה ואדם הנוגע בו ראשון וטמא טומאת ערב:

נוסחת הריב"ן

א) במו"ל אבל כאן שעשה מרוחו באהל ואח"כ: ב) גלוין ופסילו כו': ג) ממון למתנה מוסבו אין המזיר מגלח על טומאה זו פעם אלישית לכשיתרפא מלרעתו לאחר תגלחות שתים של מצורע ואח"כ יתחיל למנות לימי מירוחו כו' שתים שבמצורע ואף כו' לו מן המנין: ד) יליף: ה) נכנס ליס בחורת קלוע ליס: ו) וכל היכא כו' ושביעי אע"ג דלא הזה נמי הס"ד:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ופרעות אבנים היוצאות: (ב) רש"י ד"ה ואין סותר וכו' אבל כאן שעשה נזירות בארץ ואחר כך יצא וכו' הקודמין הס"ד ואח"כ מ"ה דימי הסריו של מצורע וכו' וכנס המטהר את בגדיו: (ג) ד"ה איבעיא להו וכו' דקליש ליה:

גליון הש"ס

גמ' ארץ העמים משום אוירא. עיין לעיל דף כ ע"א: תוס' ד"ה ת"ש וכו' והא דלא אוקי מתני' בבלי מתכות. עי' במאור פ"ד דחולין דף עא ע"ב ד"ה כי קאמר רבה דאדם נוגע במרב שנטמא במת דאין לו זוי"ר ג' ח': בא"ד ולא נראה לי וצ"ע. עי' שבועות ד' ט' ע"ב תד"ה כלאמר. וסס דף מא ע"א ד"ה ומאן דאמר. ובגיטין דף פ ע"ב ד"ה זו דבכרי ר"מ:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוד"ה ת"ש וכו' אשר תבנו לי דאין. מיכח דאין נמקק. וי"ב דאסס: ב) בא"ד דעצם כשעורה אבי אבות ובשעה שהיה נוגע עצם וכו' מדאמר בספרי [כל כ"ל: ג) בא"ד וכללא דמילתא וכו' אדם בכליס דכליס בכליס כ"ל ועי' ת"מ: ד) בא"ד אף כליס הנוגעים באדם ז' וכו' כ"ל:

הגהות התוספות

1. מיכח לא נמקק. 2. מל"ל לר"ס. 3. ל"ל אף כי. 4. (ישעיה סו). 5. ל"ל דמס'. 6. בא"ד דדוקא. ומיכח אלא נמקק. 7. מיכח ואדם בכליס נמקק. 8. ל"ל כמוהו, וכ"ה בס"ת. 9. ל"ל טומאת ערב. 10. ל"ל אף כלי הנוגע בו טמא ז'.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מאי לאו דרבי סבר משום אוירא. גזרו עליה ואילו הכא כיון דנכנס [ב]באויר מלמעלה כשהן פתוחין או דרך פתחים הוי טמא שהרי נכנס לאויר ארץ העמים: **ור' יוסי בר' יהודה סבר משום גושא.** ולא משום אוירא וכיון דקרקעית שידה מיבה ומגדל מפסיק בינו לבין הגושא הוי טהור: **לא דכולי עלמא** [ג]**משום גושא.** אבל הכא בהא קמיפלגי דרבי דמטמא קסבר אהל זרוק לאו שמיה אהל ולא הוי הפסק וכמאן דמהלך ממש על גבי קרקע דמי ור' יוסי בר' יהודה סבר דשמיה אהל: **והתניא ר' יוסי בר' יהודה אמר מיבה מלאה כלים וזרקה על גבי המת** [ג]**נאהל טמאה.** וכל הכלים שבתוכה. אלמא קסבר דאהל זרוק לאו שמיה אהל ולא הוי מפסיק כלל: **ואם היתה מונחת טהורה.** דכיון דמונחת הויא לה כאהל קבוע ומצלת בפני הטומאה ולא הוי כאהל זרוק: **אלא דכולי עלמא משום אוירא.** והיינו טעמא דמטהר ר' יוסי בר' יהודה משום דקסבר כי נכנס לארץ העמים בשידה מיבה ומגדל מילתא דלא שכיחא הוא ומילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן: **והתניא.** דמסייעא ליה: **הנכנס לו' בקרון ובספינה ובאיסקריא.** כלומר בספינה גדולה שיש בה איסקריא וקרי לה הכי על שם איסקריא שבה דהיינו תורן וקרוי א] ד]משי"ט בלע"ז. משום דמילתא דשכיחא גזרו בה רבנן והא (ה) מתני' ר' יוסי בר' יהודה היא: **ואינעיס אימא.** דכ"ע משום גושא ולכ"ע נמי אהל זרוק שמיה אהל והאי דקא מטמא ה] הכא משום דקסבר גזירה שמא יוליא לאהא ורובו חוץ משידה מיבה ומגדל ור' יוסי לא גזר: ו]**וספינה.** דמסייעא ב] ליה דר' יוסי אינו מטמא עד שיוליא לאהא ורובו. ז]והא דתני ר' יוסי בר"י לעיל זרק מיבה מלאה כלים על פני המת טמאה לאו משום דקסבר אהל זרוק לאו שמיה אהל אלא כיון דזורקה קא ח]מפיק לה מתורת אהל ומשוי לה תורת כלי ולעולם קסבר אהל זרוק שמיה אהל (ט) דקתני בסיפא ואם היתה מונחת טהורה אע"ג דאורחיה דמטלטל לה: **אמר רב חסדא לא שנו.** דימי חלוטו אין עולין לו מן הממין: **אלא בגזירות מועטת.** (ו) ט]בזמן שקבל עליו גזירות שלשים יום [ונלטרע] כשעשה מהן עשרה ימים ונחלט שאין הללו ימים עולין לו מן הממין אשם אתה אומר עולין לו לא ישתיירו לו כדי גידול שיער לאחר תגלחות של ערעה: **אבל בגזירות מרובה.** שקיבל עליו מאה יום ונלטרע באמוץ ימי גזירותו עד שלא עברו לי' יום ונתגלח בשתי תגלחות של ערעה הואיל ועדיין י]נשתיירו שם ל' יום כדי גידול שיער אף ימי חלוטו עולין לו מן הממין ואינו צריך לשמור אלא ל' יום כדי גידול שיער טהרה לגזירות לאחר תגלחות של ערעה: **מתיב רב ברביה.** מי מצית דייקת למתני' דבגזירות מועטת קאי והא קתני מתחיל ומונה מיד ואינו סותר את הקודמין ובאיזו גזירות קאי אילימא בגזירות מועטות של שלשים יום ומי מצית אמרת דאינו סותר את הקודמין: **והא בעי גידול שיער.** לאחר ב]תגלחתו מן הערעה וליכא דאין גידול שיער פחות משלשים יום: אלא דנקל הוא להוליא בקרון ובספינה וההוא דמייתי בפ' בכל מערבין (עירובין נ:) ובמס' תגיגה (דף כה.) מהכיא בריתא דהנכנס לארץ העמים בשידה מיבה ומגדל דפליגי ר' יוסי בר"י ורבי בר"י ורבי בהאל זרוק אי שמיה אהל אי לא היינו במאי[7] דבעי למימר בשיעורא קמא דפליגי באהל זרוק אבל ד] שיעורא [בתרא] ליכנס בארץ העמים לא פליגי באהל זרוק אבל לגבי מת הוא דפליגי בה כדתניא ואם היתה מונחת בו[8] טהורה דאהל זרוק שמיה אהל והכיא ר' יוסי בר"י (ו) אבל רבי מטמא דאהל זרוק לא שמיה אהל: **ומתחיל** ומונה מיד. כשנטהר מונה ה] [למקום][9] שהפסיק בתחילת לערעתו דימי לערעתו לא עלו לו מן הממין: **אמר רב חסדא לא שנו.** דימי ספרו וימי גמרו אין עולים לו למנין גזירותו אלא בגזירות מועטת של ל' יום ונלטרע בנתיים ולאחר שנתרפא וגילח לסוף ימי גמרו וכשגילח[10] שנית אחר ימי ספרו אז ודאי אינו יכול לגלח לסוף ל' מתחילת ימי גזירותו ויהיו ימי לערעתו ממנין שהרי אין גידול שיער פחות מל' יום ולריך למנות ל' יום לגזירותו משנתרפא ומספר[11]: **אבל בגזירות מרובה.** שגדר כל כך ימים שאחר ימי לערעתו איכא ל' יום אחר שגילח תגלחת שנית לערעתו דשפיר איכא כדי גידול שער מסלק נמי סלקי ליה: **מתיב** רב שרביא מתחיל ומונה מיד ואינו מבטל הקודמים. אומר ר"י דהיינו מתני' דודאי (לקמן) ט) [אלא] כי אחליף הלשון: **אילימא** בגזירות מועטת הא בעי גידול שיער. ומאי קאמר אינו מבטל הקודמים והלא על כרחיה יסתור קודמין: ו)אלא לאו בגזירות מרובה וקתני מתחיל ומונה מיד. דשמעינן מתחיל ומונה לאחר ימי ספרו אלמא ימי ספרו אין עולין: ו] הוא מותיב לה והוא מפרק לה בגזירות בת חמשים יום אייתי מתני' דהיינו גזירות מועטת כדכ[12] חסדא וה"ק לא שנו אלא גזירות מועטת כלומר (אי) שאין לו לעשות רק ימי גזירות מועטת ז] כגתחילת[13] ימי לערעתו כגון דתיקנ[14] עשרים בגזירות ואתיליד ביה לערעת דמגלח בגלרעתו והדר יתיב שלשים יום למזיר: דהא אית ליה גידול שיער. כלומר ובכה"ג דין הוא שלא יעלו ימי לערעתו כל עיקר ודין הוא שלא יבטל הקודמין שאם ימי גמרו וימי חלוטו[15] יעלו לגזירות שבעה ימים או ארבע (או) עשר ימים כפי מה שיעלו צריך הוא להוסיף על הנדר כדי שיהא שם גידול שיער ובכי האי גוונא אייתי מתניתין וגזירות בת חמשים לאו דווקא דהוא הדין לגזירות בת ארבעים היכא

לימא כתנאי. מי משום אוירא מי משום גושא(ד): ור' יוסי בר' יהודה מטהר. דסבר משום גושא דכיון[1] שהוא בשידה ואהל זרוק שמיה אהל טהור: **והתניא.** בת"כ זרק מיבה מלאה כלים על פני המת טמאה דהוי אהל זרוק ולא שמיה אהל: ואם היתה מונחת. שעומדת במקום אחר טהורה כיון דאינה זזה ממקומה השתא הוי אהל קבוע אלמא דאהל זרוק לא שמיה אהל לר' יוסי בר"י אבל אם פליגי באוירא וגושא לא קשיא ליה מידי מהן בריתא דאיכא לאוקמא לפלוגתייהו בשידה מיבה המונחת ואפ"ה א"כ מטמא משום אוירא אבל השתא דפליגי באהל זרוק לא מתוקמא פלוגתייהו במונחת דא"כ רבי לא הוה מטמא דאהל מעליא הוא ומשני דכ"ע משום אוירא ואהל זרוק לא שמיה אהל לר' יוסי בר' יהודה ואפ"ה משום דלא שכיחא ליכנס בשידה מיבה ומגדל לא גזרו לר' יוסי והתניא ביחותא וכו' פירוש אחר לא דכ"ע משום גושא מר סבר אהל זרוק שנכנס בשידה שבחמה או אדם מוליכים אותו שמיה אהל לאוח ולהפסיק וא"ל דעדיף מטלית המנפנפת דתנן במס' אהלות (פ"ח מ"ה) דאין מוזגין בפני הטומאה ואין מביאין והיינו טעמא דהכא עדיף משום דרגלי האדם או בהבמה הנושאים אותם נוגעים בארץ עדיף טפי: **והתניא** בביחותא. ר"י **בר יהודה אר' תיבה שהיא מלאה כלים וזרקה על פני המת טמאה** דכיון דזרקה באוהל הוי כטלית המנפנפת ולא שמיה אהל **ואם היתה מונחת טהורה** פי' מונחת ע"ג בהמה או אדם הנושאים אותה דאוהל זרוק שמיה אהל: **ה"ג ואיבעי' אימא רב"ע משום אוירא** ולהכי מטמא [רבן] ר"י בר יהודה סבר דבעומד על הגשר או הנכנס לה בקרון או בספינה הוא דגזרו על אוירא אבל בשידה תיבה ומגדל לא גזור: **והתניא** בביחותא ומיימי סייעתא דאיכא מאן דמטמא בקרון ובספינה ומטהר בשידה תיבה ומגדל משום מילתא דלא שכיחא הוא: **ואבע"א רב"ע משום גושא.** פי' הא דמפליג האי תנא בין שידה תיבה ומגדל לקרון וספינה לאו כדקאמרת רב"ע משום אוירא והא דמטהר בשידה תיבה ומגדל משו' דמילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן. **אלא ב"ע משום גושא** והא דמטהר ר"י בר יהודה בשידה תיבה [ומגדל] משום דאוהל זרוק שמיה אוהל כדתרצי לפלוגתייהו לעיל דקרון או ספינה דמטמא משום דגזר שמא יוציא ראשו ורובו לחוץ ויאהיל על הגוש אבל בשידה תיבה ומגדל אין נקל כ"כ לפתוח הדלת להוציא ראשו. **והתניא** בביחותא **הנכנס** וכו' **בתחור עד שיוציא ראשו ורובו** לשם אלמא הא דמטמא בקרון או בספינה משום דגזרינן שמא יוציא ראשו ורובו: **אמר רב חסדא לא שנו** הא דימי גמרו וימי סיפרו אין עולין לו לימי נזירותו **אלא בגזיר מועטת.** שנזר ל' יום ונצטרע משום

סה א ב מיי' פי"א מ"ה מטמ"ת מת הלכה ה:

נוסחת הריב"ן

א] אויר: ב] סבכי: ג] ממת טמאה: ד] משנו בגנ"ז ומשום: ה] ממשמ"ל רבי הכא: ו] (והתניא וכו' וכיון) ליתא בכ"י: ז] והא דתני לעיל: ח] מסלק לה כו' ומשוי לה כלי דלעיל הכסבר כו' וכדקתני סיפא ואם: ט] מועטת שקבל עליו כו' ל' יום דמשמע כשעשה כו' שאין ימים הללו עולין כו' אתה אומר שיהו עולין: י] מתמיהים שם כו': יגדול שיער לגזירות עוברות לאחר: כ] ימי תגלחתו:

לעזי רש"י

מש"ט. תורן.

פי' הרא"ש

לא דכ"ע משום גושא **ורבי דמטמא** סבר דאוהל זרוק, פי' המטלטל ע"י אדם או בהמה הנושאים אותו **לאו** שמיה אהל לחוץ בפני הטומאה **ומר סבר** שמיה אהל ודעדיף מטלית המנפנפת וספינה שטה ע"פ המים דתנן במסכת אהלות שאין חוצצין בפני הטומאה ולא מביאין דמשום דרגלי האדם או בהבמה הנושאים אותם נוגעים בארץ עדיף טפי: **והתניא** בביחותא. ר"י **בר יהודה אר' תיבה שהיא מלאה כלים וזרקה על פני המת טמאה** דכיון דזרקה באוהל הוי כטלית המנפנפת ולא שמיה אהל **ואם היתה מונחת טהורה** פי' מונחת ע"ג בהמה או אדם הנושאים אותה דאוהל זרוק שמיה אהל: **ה"ג ואיבע' אימא רב"ע משום אוירא** ולהכי מטמא [רבן] ר"י בר יהודה סבר דבעומד על הגשר או הנכנס לה בקרון או בספינה הוא דגזרו על אוירא אבל בשידה תיבה ומגדל לא גזור: **והתניא** בביחותא ומיימי סייעתא דאיכא מאן דמטמא בקרון ובספינה ומטהר בשידה תיבה ומגדל משום מילתא דלא שכיחא הוא: **ואבע"א רב"ע משום גושא.** פי' הא דמפליג האי תנא בין שידה תיבה ומגדל לקרון וספינה לאו כדקאמרת רב"ע משום אוירא והא דמטהר בשידה תיבה ומגדל משו' דמילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן. **אלא ב"ע משום גושא** והא דמטהר ר"י בר יהודה בשידה תיבה [ומגדל] משום דאוהל זרוק שמיה אוהל כדתרצי לפלוגתייהו לעיל דקרון או ספינה דמטמא **משום דגזר שמא יוציא ראשו ורובו לחוץ** ויאהיל על הגוש אבל בשידה תיבה ומגדל אין נקל כ"כ לפתוח הדלת להוציא ראשו. **והתניא** בביחותא **הנכנס** וכו' **בתחור עד שיוציא ראשו ורובו** לשם אלמא הא דמטמא בקרון או בספינה משום דגזרינן שמא יוציא ראשו ורובו: **אמר רב חסדא לא שנו** הא דימי גמרו וימי סיפרו אין עולין לו לימי נזירותו **אלא בגזיר מועטת.** שנזר ל' יום ונצטרע משום

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הנכנס וכו' והא מתניתא רבי יוסי: (ב) ד"ה ותניא וכו' שמיה אהל והיינו דקתני בסיפא: (ג) ד"ה אלא בגזירות מועטת **סתם** נזירות או בזמן שקבל וכו' ונתלט שאין ימים הללו עולין: (ד) **תוספות** ד"ה ליתא וכו' אי משום גושא לא דכ"ע משום גושא ורבי יוסי בר' יהודה מטהר לסבר דסיון כל"ל ותיבות משום גושא נמחק: (ה) ד"ה ה"ג ואי וכו' דמטהר **סבר** אף כי נמי וכו' הנכנס לארץ העמים וכו' דטמא דמשום וכו' מיבה ומגדל **סבר** גזרו אפי' כל"ל והד"ל עם ד"ה ותניא וכו' היינו למאי דבעי וכו' באהל זרוק אבל **להני** שינויי בארץ העמים לא וכו' היכא מונחת טהורה כל"ל ותיבה בו נמחק: (ו) **בא"ד** רבי יוסי בר"י היא אבל:

הגהות מהר"ב רגשבורג

א] רש"י ד"ה הנכנס וכו' דהיינו תורן וקרוי מש"ט כל"ל: **ב]** ד"ה ותניא דמסייעא ליה. תיבת ליה נמחק: **ג]** תוד"ה ה"ג וכו' משום הספינה. תיבת משום וה' דהספינה נמחק וי"ב שוש כל"ל. מ"מ ויעו"ש בפירושו: **ד]** ד"ה והתניא כו' שיוייא בתרא ליכנס תמ"מ וי"ב להני שיוייא כל"ל. מ"מ: **ה]** ד"ה ומתחיל וכו' למקום שהפסיק בתחילת ג' תיבות אלו למקום שהפסיק בתחילת נמחק וי"ב מה שהפסיק לערעתו. מ"מ: **ו]** ד"ה אלימא וכו' אין עולין. כאן הס"ד ואח"כ מה"ד הוא מותיב לה וכו': **ז]** **בא"ד** והיינו גזירות מועטת דרב חסדא וכו' כגתחילת. תיבת כגתחילת נמחק וי"ב כשהתחילה:

הגהות התוספות

1. כ"ל וכיון. 2. כ"ל וכ"פ ר"ת. 3. כ"ל שם, ור"ל דהספינה נקראת ע"ש האיסקריא. 4. כ"ל דמשום. 5. נדל"ל ממון לקרון וספינה. 6. כ"ל סבר דגזרו. 7. כ"ל ממתי. 8. תיבת בו נמחק. 9. כ"ל ממקום. 10. כ"ל כשגילח. 11. כ"ל וסיפר. 12. כ"ל דרב. 13. כ"ל בתחילת. 14. כ"ל כגון דנזר תמיסים וחיתב. 15. כ"ל קפיליו.

מוסף רש"י

הנכנס לארץ העמים. אחרן העמים ממומאה בתאהל, בשידה. מרכבת נשים עגלה עשויה כקופסא (ערובין ל:) ונושאים אותה בחתור (גיטין ח:) ומגדל, משטי"ר (ערובין ל:).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות